

İqlim dəyişikliyinə kosmosdan baxış

"Azərkosmos" ekoloji fəsadlarla mübarizəyə və COP29-a öz töhfələrini verir

Qurban Məmmədov

COP29-a hazırlıq işləri yüksək səviyyədə davam edir. Dövlət qurumları və QHT-lərin, könüllülərin də qoşulduğu proseslərə fəzanın yuxarı təbəqələrindən - kosmosdan da dəstək verilir. Belə ki, bu sahədə hələlik yeganə qurum olan "Azərkosmos" Yerin müşahidəsi və CİS həllərinin tətbiqi vasitəsilə iqlimdəki dinamik dəyişikliklərin təhlilini aparır və onların potensial təsirləri haqqında məlumat təqdim edir.

Mütəxəssislərin diqqəti Xəzər dənizində suyun səviyyəsinin dəyişməsinin monitorinqi, çayların keyfiyyətinin qiymətləndirilməsi, ekoloji cəhətdən həssas ərazilərə nəzarət və hidrosfer, litosfer, biosferin təhlili daxil olmaqla, xüsusi sahələrə yönəlib. Qurum COP29 zamanı bilik, təcrübə və innovativ ideyalarla elmi müzakirələrdə iştirakı və əməkdaşlıq üçün yeni imkanlar yaratmağı hədəfləyir.

Bir müddət öncə "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili" nə həsr olunmuş "İqlim dəyişikliyinə kosmosdan baxış" platforması geniş ictimaiyyətə təqdim olunub. Hazırda dünya üzrə 160 peyk məhz iqlim dəyişikliyinə monitorinqi ilə məşğuldur. Azərbaycan Respublikası Kosmik Agentliyinin İdarə Heyətinin sədri Saməddin Əsədov bildirib ki, iqlim dəyişmələri ilə bağlı məlumatların 60 faizdən çoxu kosmosdan gəlir: "Biz də bu tendensiyaya qoşulmaq üçün töhfəmizi vermək qərarına gəldik. Elektron platformamızın məlumatlarının əsas mənbəyi "Azersky" peykidir. Ötən il "Azersky" öz missiyasını başa vurub. Ancaq fəaliyyətdə olduğu müddətdə həmin peyk Azərbaycan ərazisi üzrə çox qiymətli məlumatlar əldə edib. Bu məlumatların hamısı "Azərkosmos" tərəfindən arxivləşdirilib. Nəticə etibarilə həmin məlumatların iqlimə aid olan hissəsini yeni portalda da paylaşırıq".

S.Əsədov həmçinin bildirib ki, 2026-cı ildə "Azersky 2" peykimiz hazır olacaq və orbitə buraxılacaq. Bu işin davamı olaraq "Azersky 2A" və "Azersky 2B" şərti adı verilən peyklar da orbitə göndəriləcək. Faktiki olaraq Azərbaycan regionda çox əhəmiyyətli aparıcı kosmik qüvvələrdən birinə çevrilib. Davamlılığı qorumaq məqsədilə həm ölkəmiz, həm region, həm də dünya üçün "Azərkosmos" öz fəaliyyətini genişləndirəcək.

Agentlik Azərbaycanda keçiriləcək COP29 tədbirində çox aktiv iştirak etməyi nəzərdə tutur. Məlum olduğu kimi, hazırda kosmos iqlim dəyişikliyi ilə mübarizədə əsas vasitələrdən biridir. Son illərdə, bizdən əvvəlki COP tədbirlərində kosmosla məşğul olan insanlar, kosmik agentliklər, kosmik sənayenin nümayəndələri aktiv təmsil olunublar. Bu il Azərbaycanda reallaşacaq COP29-da da bunun davam etdirilməsi planlaşdırılır. Belə ki, COP29 çərçivəsində "Azərkosmos" çox böyük tədbir keçirməyi nəzərdə tutur.

"Azərkosmos"un sədri peyk xidmətləri istiqamətində həyata keçirilən yeniliklər barədə də informasiya verir: "Hazırda qlobal səviyyədə peyk xidmətlərinin göstərilməsi bazarının konyunkturası dəyişir. Peyk qruplaşmalarının buraxılması Starlink kimi və sair konyunkturayı yeniləyir. İstər kiçik operatorlar (peyklərin sayı az olan kosmik agentliklər), həmçinin böyük operatorlar fərqli xidmətlər göstərməklə bazarda rəqabətə davamlı olmağa çalışırlar. "Azərkosmos" peyk xidmətlərinin satışının genişləndirilməsi istiqamətində həm yeni peyklərin orbitə buraxılmasını, həm də "Azerspace" peyklər qrupunun davamlılığının təmin edilməsini planlaşdırır. "Azerspace 1" peykinin istifadə müddəti bu onilliyin sonunda bitəcək. Bununla bağlı yeni işlərə başlanılacaq. Yeni peykdə fərqli radiotezlik qəbulediciləri və ötürücülər quraşdırmaqla müxtəlif spektrlərdə fəaliyyət, həm biznesə, həm də vətəndaşlara birbaşa xidmətlər göstərilməsi nəzərdə tutulur".

Qurumun ekspertləri tərəfindən peyk texnologiyaları vasitəsilə qlobal iqlim dəyişikliyinə təsirləri monitorinq edilərək hidrosfer, litosfer, biosfer və kriosfer üzrə cari vəziyyət qiymətləndirilir. Monitorinq nəticələri İqlim hesabatında toplanılır və iqlim dəyişikliyi ilə mübarizəyə töhfə verilməsinə xidmət edir. "Azərkosmos"a həm ötən il Azərbaycanda keçirilən beynəlxalq astronomiya konqresində, həm digər beynəlxalq tədbirlərdə iştirak təcrübəsi, həm də iqlim dəyişikliyi ilə bağlı olan təcrübəsi imkan verir ki, BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasına öz proqramı ilə qatılsın.

Azərbaycan Kosmik Agentliyinin İdarə Heyətinin sədr müavini Dunay Bədirxanovun sözlərinə görə, iqlim dəyişmələri ilə mübarizədə kosmik vasitələrin xüsusi rolu var. Belə ki, kiçik ərazilərə baxdıqda bunu gözdən qaçıрмаq mümkündür: "Ancaq kosmik vasitələr, təsvirlər, ildən-ildən onların təkrarlanması imkan verir ki, böyük ərazilərdə həmin dəyişikliklər açıq müşahidə olunsun. Son illərdə Azərbaycanda da kosmik

təsvirlərin əldə edilməsi, emalı və məlumatların əldə edilməsi olduqca inkişaf edib. Burada "Azərkosmos"un Coğrafi-informasiya sistemləri mərkəzinin xüsusi rolu var. Bu imkanlardan istifadə edərək biz artıq bir neçə ildir ki, kosmik vasitələrdən əldə etdiyimiz təsvirlər vasitəsilə iqlim hesabatını dərc edirik. Həmin məlumatlar ümumi ictimaiyyət nümayəndələri, həmçinin alimlər, bu sahədə araşdırma aparan elmi təşkilatlar, media nümayəndələri üçün nəzərdə tutulub".